

Burgerplicht: vrijwillig en in stilte

Inleiding

An Klöping-de Ruijter heeft in de plaatselijke krant een stukje¹ gelezen over een artikel van mij over mogelijk verzetswerk van Dhr. Slothouwer, die zij goed heeft gekend. Zij wordt met haar herinneringen teruggevoerd naar de tijd van de Tweede Wereldoorlog, waarin haar vader, Marie Arie de Ruijter (1896 – 1980) vergelijkbare activiteiten heeft ontwikkeld. An zoekt erkenning voor haar vader, om niet te zeggen “eerherstel” Er gaan volgens haar zoveel verhalen de rondte – goed of fout. Nu is de tijd aangebroken om het in de openbaarheid te brengen.

Wij weten al veel over de Familie De Ruijter, dankzij het artikel van R. Pos-Grimme². Maar wat er over haar vader is geschreven is onvolledig, zo meent Mw. Klöping-de Ruijter. Wij, Fred Kelpin³ en ik kennen dit ene verhaal over haar vader, drogist aan de Rijksstraatweg nr. 13 in Duivendrecht, maar zijn natuurlijk benieuwd naar wat zijn dochter ons nog meer te vertellen heeft.

Een aantal vragen gaat door mijn hoofd: werkten Slothouwer en De Ruijter ook samen? Wat heeft De Ruijter gedaan en zijn hier nog bewijsstukken van bewaard? Met dit artikel proberen wij de jaren van voor, tijdens en vlak na de oorlog te doen herleven. Ook is het alleszins de moeite waard om een het eerbetoon van een dochter over haar vader na al die jaren op schrift te stellen.

Samen met Fred Kelpin, die de dorpsgeschiedenis en de bewoners van toen goed kent, gaan wij op 26 november 2013 op bezoek bij An Klöping-de Ruijter en haar dochter Lucy en worden hartelijk ontvangen.

¹ ‘Artikel De Zwart geeft inzicht in historie van Duivendrecht’, in: Weekblad voor Ouder-Amstel, d.d. 15 mei 2013, blz. 9

² ODS jaargang 1 nr 5 pag 18-23 de Ruijter, november 2004

³ <http://www.kelpin.nl/fred/>

Voorgeschiedenis

“Mijn vader was een rustige man en zette zich nooit op de voorgrond. Ik wil, nu ik zelf op jaren ben, hem recht doen en alle eer geven die hem toekomt.” Mw. Klöping, An vertelt over haar vader en moeder, Arie en Alie de Ruijter-Recourt. Haar ouders, net als de Slothouwers, komen uit Amsterdam Zuid. Zij hebben daar in de Lekstraat een drogisterij gehad. Een van hun vaste klanten is het echtpaar P. Jonas, dat in de Plataanstraat in Duivendrecht woont. Zij vertellen De Ruijter dat er een pand is gebouwd aan het begin van de Rijksstraatweg (nu nr. 13). “Je moet daar een zaak beginnen.”

Zo gezegd, zo gedaan. Dhr. en Mw. De Ruijter verhuizen in 1935 naar Duivendrecht. Het hele blok huizen is ontwikkeld door Dhr. Klaas Doting sr. en wordt om die reden ook Dotinghuizen genoemd.

Zijn schoonvader is Ab Recourt. Recourt is dan nog timmerman en aannemer. Hij verbouwt de benedenverdieping tot winkel. Het voorgedeelte is toegankelijk voor de klanten en achter de schuifdeuren is de opslag en een werkruimte waar Arie een werkbank, annex glastafel heeft, waar hij glasplaten op snijdt. Achterin is de serre, waar het bureau van Arie staat.

Arie – roepnaam Aai – wordt actief in de regionale belangenvereniging van drogisterijen, afd. Amsterdam en Omstreken van de Algemene Nederlandse Drogistenbond⁴ in de Sarphatistraat, Amsterdam, 24 jaar lid, waarvan 18 jaar 1ste Secretaris.

Daarnaast komt hij bij de vrijwillige brandweer van Duivendrecht en wordt commandant. Het deelnemen aan de brandweer wordt verwacht van winkeliers en ondernemers, want die zijn namelijk altijd overdag aanwezig. Denk in dit verband ook aan Vuurmans, Wierdsma, Deutekom en Vesters. Vesters had een IJzerhandel aan de Duivendrechtse kade, in het pand waar later Neverlak zat.

Activiteiten van Arie de Ruijter tijdens de Tweede Wereldoorlog

Winterhulp:

De leus is: 'GEEN KNOOP VAN M'N GULP VOOR DE WINTERHULP!'⁵

Er komt schaarste en kou, vooral de winter van 1942-1943 is erg koud. Aan het begin van de oorlog wordt in Amsterdam het Nationaal Hulpcomité 1940 opgericht onder voorzitterschap van Burgemeester De Vlugt. Dit goede initiatief wordt snel overruled door de NSB en al snel komt deze inzameling in een kwaad daglicht te staan. Er worden loterijen, straat- en huis-aan-huiscollectes gehouden. Er ontstaat verzet, men geeft niet veel en de vier collectes die worden gehouden tot februari 1942 zijn een fiasko.⁶

Het grapje gaat dat een collectant een ambtenaar lastig valt, heftig schuddend met de bus: 'Meneer, ik rammel.' 'Ik ook,' antwoordt de ambtenaar.⁷

Alie De Ruijter-Recourt is een sterke vrouw, een dame met principes. Zij verzorgt de kinderen goed en zij zien er altijd netjes gekleed uit. Zij heeft het voor elkaar gekregen

⁴ Later opgegaan in de Koninklijke Drogistenbond KNDB. Hiervoor heeft hij nog jaren lang examens afgenomen en drogisterijen 'bezocht' en gekeurd

⁵ <http://www.verzetsmuseum.org/jongeren/propaganda/winterhulp>

⁶ Lou de jong, deel 6, blz. 495

⁷ Ozinga, T: "Oorlogshumor", blz. 53

om het hele gezin tijdens de oorlogsjaren te eten te geven. In 1942 komt opa de Ruijter bij het gezin inwonen. Tijdens een straatcollecte op de Dam wil An als kind wel wat geven voor het goede doel. Maar haar moeder verbiedt dat streng: 'Ik weet nog goed dat ik met mijn moeder op de Dam was, daar was een collecte voor de Winterhulp. Ik wilde er iets ingooien maar dat mocht absoluut niet van mijn moeder. "Dat is niks voor mensen zoals wij".'

Bij een huis-aan-huis-collecte heeft de collectant namenlijsten bij zich, dus men geeft wel iets, dat moest, maar niet veel.

Dit klopt met de overzichten van de opbrengst van twee collectes die De Ruijter heeft gemaakt en mede heeft laten ondertekenen als controle door Klaas Doting sr. van de Molenkade.

Opvallend en nu verwarrend in ons verhaal is dat er in totaal drie documenten zijn waarin melding wordt gemaakt van betrokkenheid van Arie de Ruijter bij de Winterhulp. Hij heeft niet zelf gecollecteerd, ook daar is An zeker van. Maar hij heeft de opbrengst getotaliseerd en overgemaakt aan Gemeentesecretaris Geijssel, die dat voor de Winterhulp in ontvangst neemt⁸.

In de krant wordt een advertentie geplaatst dat door WHNxxx dat men zijn fietsplaatjes kan inleveren bij Arie de Ruijter.⁹

Zijn hierdoor bij anderen twijfels ontstaan over zijn principes?

In www.hetverhalenarchief.nl vind je in ieder geval veel verhalen en twijfels van kinderen van ouders die collecteerden voor de winterhulp.

Was je dan fout? Er is zelfs het verhaal van een joodse mevrouw die collecteerde.

Misschien een goede dekmantel voor haar identiteit?

Wij zullen Arie de Ruijter hier nog leren kennen als een precies man, met een eigen, onverstoorbare mening en een correcte boekhouding.

In veel gemeenten, zoals Den Haag en Leiden, collecteerde het hele corps vrijwillig voor de winterhulp. Dat was niets bijzonders: de politie was immers een overheidsorgaan. Agenten werd gevraagd 'welwillend' hier tegenover te staan en 1% van het salaris wordt ingehouden¹⁰. Zij werden in feite verplicht, net als winkeliers en bedrijven die ook een bijdrage moeten leveren. In Duivendrecht is Langbroek een fanatieke agent, wellicht is deelname verplicht gesteld, wat uit nader onderzoek zal kunnen blijken. De achterkant van het briefje van De Ruijter is van de hulppolitie, de LBD.

De Brug, een zender, geweren en chemicaliën

Achter in de serre, aan de zijkant naast zijn bureau, staat een stencilapparaat. Als kind weet An dit nog goed. De grote vraag in Duivendrecht is nog steeds wie en waar het illegale krantje *De Brug* maakten en verspreidden.

Het wordt ons wel duidelijk dat het krantje is gemaakt op de typemachine van De Ruijter en afdraaide op een stencilapparaat. "Het ding stond er natuurlijk lang niet altijd," verhaalt An, "je kon van de winkel door de schuifdeuren zo naar achteren komen, het

⁸ Bron archief ton

⁹ document

¹⁰ Jaarboekje 1995 - Historische vereniging Oud Leiden

was veel te gevaarlijk.” In de stukken van De Ruijter is een exemplaar¹¹ van *De Brug* gevonden (zie bijlage 2).

In de boekhouding van De Ruijter, mij ter inzage gegeven door Mw. Klöpping-de Ruijter, zien wij een getypte halfjaarrekening, een overzicht van januari tot juni 1945. De letters en cijfers zijn dezelfde als die van het getypte exemplaar van ‘De Brug’.

Naast de verkoop van vlees en suikerbieten staat er een bedrag van Fl. 200,00 voor het maken van ‘De Brug’.

Fred vertelt over het ontstaan van *De Brug*: “ De mensen luisterden naar Radio Oranje. Enkele berichten werden uitgeschreven en overgetypt en vervolgens gestencild. Het blaadje werd verspreid over Duivendrecht.”

Mw. Klöpping-de Ruijter herinnert zich dat er naast een gewone radio ook een zender was: “In het zijkamertje, boven op de eerste verdieping, hadden wij een zender. Die had mijn vader van de ondergrondse. Samen met Dhr. Bossenbroek (Klaas) zaten ze daar achter.” Er is nog een man bij betrokken, maar An kan niet meer op zijn naam komen. Wel weet zij dat die man in de Berkenstraat heeft gewoond. Ook Fred Kelpin weet dat Bossenbroek verstand had van radiotelefonie en zenders: “Ja, dat kon wel eens kloppen. Bossenbroek! Die kwam van de marine, die wist iets van zenders.” Berichten worden met een zender in code verstuurd.

An: “Dan stond er een werkbank die als snijtafel diende. Daaronder lagen een keer geweren, dat herinner ik me nog goed als kind. Ik kwam een keer achter in de winkel en dat had ik natuurlijk niet mogen zien. Ik schrok want mijn vader zei: ‘Wat doe jij hier?’ Even later waren die geweren verdwenen.”

Als Fred zich afvraagt hoe die geweren daar dan komen, zegt zij dat je je dat als kind niet afvraagt.“ Die lagen daar. Daar werd niet over gesproken. Je wist eigenlijk niet beter als kind.

Achter in de winkel bevinden zich ook chemicaliën. Die worden gebruikt om om medicijnen te maken en verzorgingsmiddelen, zoals boorwater, poeders, zalf. Er is ook een vat met losse stookolie, die er uit kan worden gepompt met een hendel.

Bonnen en stamkaarten en voedselverdeling

Voor een meisje dat belooft wordt bruidsmisje te mogen zijn tijdens het voorgenomen huwelijk van Slothouwer, is het een bittere pil te ontdekken dat deze belofte slechts een dekmantel is om het kind een goede reden en een goed verhaal te geven. Er zijn onverklaarbaar veel bonnen aanwezig.

Mensen kopen hun spullen op de bon. Dat betekent dat men contant moet betalen en een bij het artikel horende bon moeten inleveren. An herinnert zich dat zij al die bonnen moet opplakken en ergens in een schoollokaal in Diemen gaat inleveren.

Nu zijn er veel meer bonnen aanwezig dan redelijkerwijs kwa verkoop van artikelen kan worden verwacht. Er worden bonkaarten binnengebracht voor onderduikers¹². De

¹¹ De Brug, Voorbode van een nieuwe tijd. Radio-london, 14 april 1945

¹² ODS jaargang 1 nr 5 pag 18-23 de Ruijter, november 2004

smoes is nu dat er bij een voorgenomen huwelijk extra bonnen mogen worden gespaard. En Eva van Weerd is later het bruidsmisje van de Slothouwers geworden.¹³

Met mevrouw Overwater van de Berkenstraat was een teken afgesproken dat als de Duitsers bij de brug waren en in het dorp kwamen. Dan hing zij een witte doek boven aan de waslijn.

Tijdens de Hongerwinter komt het geregeld voor dat mensen op de fiets de Bijlmerpolder intrekken om eten te halen. Als de Duitsers dit zien, pakken zij het af. Dus komen deze Amsterdammers zogenaamd als klant de winkels binnen (de slager, de kapper en de drogist) en vragen of ze dit mogen stallen en later ophalen. Dat mag wel, maar niet met hoge nood naar de toilet gaan. Dat stelde De Ruijter niet op prijs. Er heerste dysenterie, wat erg besmettelijk is.

“Slechts één of twee keer zijn mijn ouders gewaarschuwd, notabene door de dochter van een NSB-er, die tegenover ons woonde. Dat meisje heeft het dus wel goed bedoeld. Mijn vader werd verteld dat de winkel in de gaten werd gehouden. Dat was voldoende om alles te verstoppen en niemand in gevaar te brengen.”

Mw. Klöpping-de Ruijter vertelt dat precies bekend is met naam en toenaam wie er fout zijn geweest in de directe omgeving waar zij heeft gewoond.

De Ruijter en Slothouwer

In ODS jaargang 1 nr 5 staat een belangrijke zin die ik als schrijver van het stuk over Slothouwer aanvankelijk over het hoofd heb gezien: “Door contacten met de heer Slothouwer ging De Ruijter in het verzet.” Dit had An al eerder verteld (zie voetnoot 5). Met dit artikel wil ik aantonen dat Slothouwer en De Ruijter wel degelijk hebben samengewerkt en verboden activiteiten hebben bedacht en uitgevoerd.

Mw. Klöpping-de Ruijter heeft Slothouwer en zijn vrouw Rietje goed gekend.

“Ja, Slothouwer kwam op een gegeven moment zowat dagelijks in de winkel. Het boodschappen doen was een goede dekmantel. Gewoon aan de toonbank werden gesprekken over allerlei onderwerpen gevoerd. Als er een klant binnenkwam gingen ze door over koetjes en kalfjes.

Maar hij kwam ook achter hoor. En de burgemeester, Van Voorst tot Voorst, heb ik wel eens zien praten met hen, die kwam bij ons thuis.”

Hoewel De Ruijter nooit spontaan iets vertelde, herinnert An zich wel dat haar vader zei dat Slothouwer en hij op een gegeven moment in de winkel waren “de een voor de toonbank en de ander erachter” en dat Slothouwer tegen hem heeft gezegd: “We moeten iets doen.” Zowel Slothouwer als De Ruijter beschouwen dit als hun morele plicht. Zij hebben een steentje bijgedragen volgens de eisen van de beschaving.

Wij beschikken over een kopie van een brief van B&W van de Ouder-Amstel aan Dhr. De Ruijter, waarin naast Mevr. Falck de naam van Slothouwer wordt genoemd. Deze drie personen beheren een grote som geld die overgebleven is van een overval (zie bijlage 1).

¹³ Slothouwer: stilzwijgend en vastberaden door Ton de Zwart. Eva voelde zich het aangenomen kind en is de opvolger van Dhr. Slothouwer geworden als voorzitter van de gymnastiekvereniging.

Dat Slothouwer en Vuurmans onderduikers zouden hebben gehad, komt Mw. Klöpping-de Ruijter onwaarschijnlijk voor. Iedereen houdt iedereen in de gaten. Uit een andere bron weten wij dat aan de overkant van het blok van Slothouwer, aan de Populierstraat nr. 24, een bontwerker heeft gewoond, Dhr. Letzel, die alles in de gaten houdt. Dit verhaal wordt verteld door de latere bewoners van het pand, die bij het openbreken van de vliering een stapel schoolschriften vindt met pro Duitse uitingen. Ook staan er aantekeningen in van een militaire opleiding in Duitsland. “De man is na de oorlog gevangen gezet en heeft een soort heropvoeding gehad. De schriften zijn jaren later door mij teruggegeven toen hij in Duivendrecht in het verzorgingshuis zat. Ik heb hem zelf echter niet te spreken gekregen, dat wilde hij niet.”¹⁴.

De ingangen voor onderduik bij Vuurmans en Slothouwer zijn niet vanaf de straat- en achterkant te zien. Zij bevinden zich aan de binnenzijde van het schuine dak. Slothouwer heeft er naar haar weten niet over gesproken. “Er woonden wel joodse mensen naast hun, de familie Tulp. Dat waren rustige mensen. Zij hebben allebei de oorlog overleefd. Het is goed mogelijk dat hij hun wel aan een onderduik heeft geholpen, dat weet ik echt niet. Veel mannen maakten voor zichzelf een schuilplaats, voor het geval er een razzia was. Dus ook de oude heer Vuurmans en Slothouwer.”

Het overzicht van namen van de deelnemers aan het verzet, of in ieder geval betrokken bij illegale activiteiten, zoals door Kelpin geformuleerd¹⁵, kan met dit artikel worden uitgebreid. Naast Slothouwer, Bossenbroek en Smit kunnen nu ook Mevr. Falck en Dhr. De Ruijter hiermee in verband worden gebracht.

Fred: “Na de oorlog kwam tante Rietje (Slothouwer) wekelijks bij ons over de vloer. De naam van De Ruijter is bij ons nooit gevallen.” An: “Er werd niet over gesproken.” An heeft Rietje wel af en toe opgezocht. Maar Rietje vereenzaamde. Zij zal nooit vergeten dat Rietje haar vroeg: “Waarom kom je niet eens vaker langs?”

Afwikkeling na de oorlog; de overval en illegaliteit

De Gemeentelijke Luchtbeschermingsdienst Duivendrecht wordt in mei 1945 direct opgeheven. Naast de afdracht van de sirene (zie hierboven) vinden wij tussen de stukken in het archief van De Ruyter een lange lijst van artikelen, zoals brancards, lakens, handdoeken, matrassen, pannen, thermometers, verbandmiddelen, injectienaalden en medicamenten. Dit alles is door hem geïnventariseerd en overgedragen aan Dhr. Reents van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten Duivendrecht, gelegerd in Fort Duivendrecht, waar Slothouwer op dat moment commandant is. De spullen komen goed van pas.

In de financiële stukken van De Ruijter bevinden zich enkele interessante bewijsstukken. Op vier momenten overhandigt hij kleine en grote sommen geld aan de Gemeente Ouder-Amstel.

¹⁴ Bron: Dirk Lohmeijer in gesprek met mij d.d. 5 maart 2014

¹⁵ Slothouwer: stilzwijgend en vastberaden. Over gelegenheid tot onderduiken op nr 63 en over de geschiedenis van deze woning en hun bewoners aan de Rijksstraatweg. Ton de Zwart. In opdracht van de Stichting Oud-Duivendrecht. Herziene versie d.d. 22 augustus 2013. Blz. 6

Op 13 juli 1945 heeft Dhr. De Ruijter fl. 4.500,00 in de vorm van 45 biljetten van fl.100,00 ingeleverd bij de boerenleenbank in Ouderkerk. Hiervan zijn 30 biljetten ten gunste van het Nationaal Steunfonds afd. Duivendrecht en 15 voor zijn eigen rekening. Op 19 september 1946 bevestigt de Gemeentelijk Secretaris van de Gemeente Ouder-Amstel namens de wethouder schriftelijk het telefoongesprek dat hij heeft gehad met Dhr. De Ruijter (zie bijlage 1). Het gaat hier om de gemeentesecretaris de heer T. de Haan (1935-1970). De Ruijter heeft de Gemeente gemeld dat Dhr. Slothouwer, Mw. Falck en hijzelf gedrieën een voor die tijd groot geldbedrag, te weten fl.10.000,00 beheren.

Mw. Falck is in ons verhaal nog een onbekende. Volgens An moet zij een statige, wat 'deftige' uitzierende dame zijn geweest, die aan de Rijksstraatweg twee huizen voorbij de Plataanstraat, op de eerste etage heeft gewoond.

An herinnert zich haar goed. Jammer dat er niets over haar bekend is, want De Ruijter en Slothouwer hebben haar in vertrouwen genomen door haar een som geld in bewaring te geven. Bertus Wierdsma zegt haar niet te kennen¹⁶ en ook Fred Kelpin niet, terwijl die toch om de hoek bij Mw. Falck heeft gewoond.

De Ruijter spreekt hier over zijn deel, fl.2074,00, dat hij heeft omgezet in spaarcertificaten. In afwachting van een definitieve bestemming voor het geld, die door de Regering zal worden aangewezen, verzoekt de Secretaris om het bedrag aan de Gemeente over te maken.

Op oudejaarsdag, 31 december 1946, geeft De Ruijter weer een som geld in contanten aan de Gemeente ontvanger, Dhr. P.H. Geijssel. Deze noteert op het ontvangstbewijs het volgende: "Afdracht van gelden van illegale herkomst t.w. restant contanten f 300,- van boerenleenbank plus 24,49. fl 324,49. De Ruijter trekt hier zijn kosten van af: nagekomen rekeningen f 47,40, kosten van overschrijving, porti enz. 50,30. Blijft over voor de gemeente: fl 274,19

Een paar weken daarna bevindt De Ruijter zich weer op het stadhuis, op 17 januari 1947. Geijssel noteert nu: "afdracht gelden van illegale herkomst – dienst 1946", zegge f 25,81.

Arie de Ruijter moet een eerlijk en nauwgezet man zijn geweest. Als ik Mw. Klöpping-de Ruijter om een reactie vraag moet zij mij in het ongewisse laten. Van een overval in de illegaliteit weet zij niets: "Mijn vader was een stille man en na de oorlog hebben mijn ouders zich geheel teruggetrokken. Tijdens de jaarlijkse herdenking stonden mijn ouders achteraan. Ze gingen erheen, ik ook. Maar hij keek het wel aan. Na de oorlog droeg iedereen ineens een blauwe overal. Dat zette kwaad bloed bij vader. Wat is heldhaftig? Dat vroeg hij zich af. Hij deed gewoon zijn burgerplicht."

Het zich terugtrekken van taken in de gemeente wordt bijvoorbeeld bevestigd door correspondentie met het gemeentehuis. Hij wordt op 15 mei 1946 voorgedragen als lid van het stembureau. Maar op 26 juni '46 schrijft hij dat hij de benoeming niet kan aannemen.

En de NSB-ers. "Nee, ik noem geen namen, want van sommigen is de familie nog in leven. Zo is er een meisje geweest dat met een SS-er is gegaan, een moffenmeid. Met

¹⁶ Bertus Wierdsma, e-mail van 17 januari 2014, aan mij

haar ouders heeft hij na de oorlog een verschil van mening gehad. Maar met wraakoefeningen was hij het totaal niet eens. Hij vond dat dat niet kon. NSB-ers werden opgepakt en hebben even vastgezeten in Fort Duivendrecht, maar met die behandeling was hij het niet eens.”

Iedereen wordt door hem met respect behandeld. Niet uit commercieel belang, omdat hij nu eenmaal een winkel heeft, maar uit een gevoel van rechtvaardigheid.

Na afloop van het gesprek met Mw. Klöpping-de Ruijter belt zij mij op dat zij in de kelder van het huis is gaan zoeken naar een groot blik Engelse biscuits¹⁷, dat haar vader gevonden heeft in het weiland tegenover het huis. Het blik ligt er nog steeds, is nooit geopend, voelt zwaar en vraagt er om een goede bestemming.

Afbeelding 13: Blik Engelse biscuits – ongeveer 4 kg zwaar, gevonden na een voedseldropping

Berichten in het “Ouderkerksch Weekblad” van na de oorlog vermelden diverse branden, zoals in de periode 1946 – 1950, die door de brandweer worden geblust onder leiding van de brandmeester M.A. de Ruijter.

Op 5 november 1948 adverteert hij in genoemd krantje¹⁸, waarin hij het 25 jarig jubileum als drogist, waarvan 13 in ‘de Gaper’ in Duivendrecht aankondigt.

Het Gemeentelijk Archief van Ouder-Amstel is in de negentiger jaren geheel overgedragen aan het Archief van de Gemeente Amsterdam. De stukken van de Gemeentesecretaris uit de oorlogstijd en van het jaar na de oorlog zijn compleet bewaard en geïnventariseerd. Nader onderzoek door schrijver dezes zal plaatsvinden en levert wellicht een nieuw verhaal op.

¹⁷ Blik Engelse biscuits, verpakt door MacFarlane Lang in 1942 in Glasgow, Schotland, UK. Na de oorlog werd de naam van de fabriek omgedoopt in ‘United Biscuits’ en bestaat nog steeds. Bron: http://en.wikipedia.org/wiki/United_Biscuits

¹⁸ Ouderkerksch Weekblad d.d. 5-11-1948, kopie afgestaan door Mw. A. Klöpping-de Ruijter

